

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1931

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",—ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, 8^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΥΔΠΠΕ Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ (*)

1849—1896

Τούναντιον τὸ διηγηματογραφικὸν τοῦ ἔργου, παρ' ἄλλες τὶς ἐλλείψεις τὶς ὅποιες ἀνέφερα, ἱκανοποιεῖ καὶ ἀρέσει ἀκόμα καὶ σήμερα, καὶ ἑσπερνᾶ πολὺ ὄχι μόνον τὸ ἔργο τῶν συγγραφέων του καὶ πολλῶν μεταγενέστερων του διηγηματογράφων, ἀλλὰ καὶ τὸ στάδιο τῆς προσπάθειας. Εἶναι ἓνα ἔργο ποῦ θὰ μπορούσε ἀκόμα πολὺ ν' ἀναπτυχθῆ, ὅπως τὸ ἐξήγησα, ἀλλὰ ποῦ κι' ἔτσι ὅπως εἶναι, ἔχει φθάσει σ' ἓνα ἐπιβλητικὸ ὕψος. Ὁ στενὸς κόσμος μὲ τὸν ὅποιο ἀσχολήθηκε ὁ συγγραφεύς, ἀνασταίνεται ὀλοζώντανος. Ἡ πραγματικὴ του τάση ποτέ δὲν τὸν παρέσυρε νὰ μετατραπῆ σ' ἓναν πεζὸ φωτογράφο. Δημιουργεῖ σὲ κάθε σελίδα, καὶ ἡ κάθε του σελίδα, ἂν ἐξαιρεθοῦν οἱ περιγραφικὲς — ποῦ εἶναι ὅμως ἐλάχιστες, γιατί ἀυθόρμητα ἀπέφευγε ἢ τουλάχιστον περιώριζε τὶς περιγραφὰς ποῦ δὲν τὶς ἀγαποῦσε κι' ὅπου ἀπετύγχανε — ἀποκτᾶ ἓναν παλμό, ὁ ὅποιος μεταδίδεται ἔντονος, παρ' ὄλη τὴν παγερότητα καὶ τὸ τεχνητὸ τοῦ γλωσσικοῦ ὄργανου. Ὁ Βιζυηνὸς ἐκδηλώνει σὲ κάθε σελίδα τὴν ἱκανότητά του νὰ κατανοῇ τὸ πολυσύνθετο κι' ἀντιφατικὸ βᾶθος τῶν ἀνθρώπων, νὰ ψυχολογή, νὰ ἐμφυχώνη, νὰ δονίξη καὶ νὰ κινή τὰ πρόσωπά του, νὰ παρακολουθῆ καὶ νὰ ξεδιπλώνη βαθμιαία τὴν ἐξέλιξη καὶ τὶς πτυχὰς τῶν χαρακτήρων.

Ἐγραψε μόνον πέντε διηγήματα. Ἡ δημιουργικὴ του φλέβα στείρειψε γρήγορα στὰς Ἀθήνας. Βέβαια, πέντε διηγήματα, κι' ἄς εἶναι ὄλα μεγάλα, χωρὶς περιττολογίαι καὶ χαλαρότητες, μὲ πυκνὴν κι' ἀριστοτεχνικὴν σύνθεσιν, καὶ πολὺπλευρο περιεχόμενον, κι' ἄς ἀγγίζουσιν ὄλα τὰ δρια τοῦ μικροῦ μυθιστορή-

ματος, εἶναι λίγα, προπάντων γιατί εἶναι φανερό, τὸ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλι, ὅτι ὁ Βιζυηνὸς δὲν ἐξαντλήθηκε μέσα σ' αὐτά: μὰ εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ διαφωτίσουσιν τὴν ἐξαιρετικὴν του ἰδιοφυῖαν καὶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουσιν ἓνα διαρκὴ θαυμασμό. Ἄν ἐξαιρεθῆ ἡ «*Συνέπεια μιᾶς Παλιᾶς Ἱστορίας*», τὰ 4 ἄλλα διηγήματα εἶναι στὸ εἶδος τοὺς ἀριστουργηματικά. Ἀποκαλύπτουν ψυχικοὺς κόσμους, συγκεντρώνουσιν σὲ μιὰ λιτὴ ἀρχιτεκτονικὴ σύνθεσιν πολὺπτυχα μοτίβα, δὲν ξεγλυστροῦν ποτέ, παρ' ὄλο τὸν προσωπικὸν τόνον τῶν ἀναμνήσεων, στὸ ἐπίπεδον τῶν ἀφηγήσεων, ἀπαλύνουσιν κάποτε τὴν τραγικότητά τους μ' ἓνα λεπτό, διάχυτον *humour*, συναρπάζουσιν, συγκρατοῦν ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον, παρουσιάζουσιν συχνὰ καὶ πάντοτε δικαιολογημένα ψυχολογικὰ εὐρήματα κι' ἀπρόοπτα ἐπεισόδια, κι' ἂν καὶ περιστρέφονται ὄλα στὸν ἴδιον περὶωρισμένον κύκλον κι' ἔχουσιν ὡς κύριον στοιχεῖον τὴν δραματικότητα, διαφέρουσιν σημαντικὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὁ Βιζυηνὸς ποτέ δὲν αὐτοεπαναλαμβάνεται. Οἱ ἀνθρώποι ποῦ παρουσιάζει, ἂν καὶ κατάγονται ὄλοι ἀπὸ τὸ ἴδιον χωριὸν καὶ τὴν ἴδιαν οἰκογένειαν, κι' ἂν κι' ἔχουσιν ὄλοι τὸ κοινὸν γινώρισμα, ὅτι ἔχουσιν καταληφθῆ ἀπὸ μιὰ κυρίαρχην ἔμμονην ἰδέαν, δὲν μοιάζουσιν εἶναι ὁ καθένας μιὰ ἀτομικότητα, ἓνας ὀλοκληρωμένος χαρακτήρας.

Στὸ «*Πῶλος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου*» ὑπερισχύει τὸ περιπετειῶδες στοιχεῖον, ἢ ἀναζήτησιν τοῦ ἐνόχου. Ἀλλὰ τὸ διήγημα αὐτὸ δὲν ἑσπνᾶ μιὰ ταπεινὴν καὶ ἐλάχιστην πνευματικὴν περιέργειαν ποῦ γρήγορα θὰ κούραζε καὶ θὰ ἐξαντλιόταν. Δὲν γίνεται μιὰ κοινὴ ἐπιφυλλίδα, γιατί τὸ ἐξυψώνει πολὺ πᾶνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον αὐτὸ ἢ θαυμαστὴν τέχνην, μὲ τὴν ὅποιαν ὁ Βι-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον καὶ τέλος.

ζυηνός έπλεξε την υπόθεση, συνέδεσε σφικτά τὰ ποικίλα έπεισόδια, διαφώτισε βαθμιαία τή σημασία μερικῶν, πού στην αρχή τὰ είχε δείξει σάν λεπτομέρειες σχεδόν ασήμαντες, και προχώρησε πρὸς τή λύση, πού είναι μαζί άπροσδόκητη και ή μόνη δικαιολογημένη. Προσέχουμε στην τέχνη, και λησμονούμε σχεδόν την υπόθεση. "Αν θέλωμε νά μάθωμε ποιός είναι ο ένοχος, είναι όχι γιατί κινήθηκε ή δική μας περιέργεια, αλλά γιατί ο Βιζυηνός κατόρθωσε νά συμμερισθούμε την αγωνία τῶν προσώπων του. Μας μεταφέρει μέσα στην άτμόσφαιρα μιάς οικογενειακής τραγωδίας. "Όλα τὰ πρόσωπα, και προπάντων ή Μητέρα, προβάλλουν άναγλυφικά μπροστά μας, παρακολουθούμε κάθε ψυχικό τους τρικύμισμα, συμπάσχομε μαζί τους, και περιμένουμε, με τή δική τους ταραχή πού μας τή μετέδωσαν, νά άποκαλυφθῆ τὸ αίνιγμα τοῦ έγκλήματος.

Στὸ «*Αμάρτημα τῆς Μητρός μου*», όπου τὸ κύριο πρόσωπο είναι πάλι ή Μητέρα του, τὸ δράμα είναι πιὸ έσωτερικό κ' έντελῶς πρωτότυπο. "Η Μητέρα, κι' ἄς εἴταν φτωχή, κι' ἄς είχε μόλις τὰ μέσα νά αναθρέψῃ τὰ ἀγόρια της, είχε τή μανία νά υἰοθετήσῃ ἕνα κορίτσι. Υἰοθέτησε πολλά, αλλά τὸ ἕνα τῆς πέθανε, τὸ ἄλλο τήν έγκατέλειψε. "Η Μητέρα επέμενε· παραμελοῦσε τ' ἀγόρια της γι' αὐτὰ τὰ υἰοθετημένα κορίτσια και συχνά ἔδειχνε καθαρά ὅτι τὰ προτιμοῦσε. Τ' ἀγόρια ἀποροῦσαν, ὑπόφεραν, αλλά διαισθάνονταν ὅτι ή μανία αὐτῆ τῆς μητέρας θά ἔκρυβε κάποιο μυστικό και τή σέβονταν. Και κάποτε ή Μητέρα τοὺς φανέρωσε τὸ μυστικό της: γυρνώντας, ἕνα βράδυ ἀργά, με τὸν άντρα της, ἀπὸ ἕνα πανηγύρι, ἀποκοιμήθηκε βαριά ἔνω βύζαινε τή μοναχοκόρη της και στὸν ὕπνο της τήν πλάκωσε. "Αργότερα ἀπέκτησε κι' ἄλλη μιά κόρη, ἄλλ' ὁ Θεός θέλησε νά τήν ἐκδικηθῆ, κι' ἂν και σχεδόν τὸν παρακάλεσε νά προτιμήσῃ ἕν' ἀπὸ τὰ ἀγόρια της, τῆς πήρε αὐτῆ τήν κόρη. "Απὸ τότε δὲν μπορεί νά ήσυχάσῃ. Πῆγε στην Πόλη γιὰ νά ἐξομολογηθῆ σ' ἕναν ἀνώτερο ἱεράρχη κι' ὁ ἱεράρχης αὐτὸς τή συγχώρεσε, μὰ τί ἄξια μπορεί νά ἔχη αὐτῆ ή συγγνώμη; "Ο ἱεράρχης δὲν ἔχει ἀποκτήσει ποτὲ παιδί! Πῶς νά καταλάβῃ τὸ ἀμάρτημά της; "Η τελευταία αὐτῆ φράση τοῦ διηγήματος, ή ὁποία είναι ἕνα σπάνιο εὔρημα, κορυφώ-

νει τήν τραγικότητα τοῦ δράματος και τήν ψυχογραφία τῆς μητέρας. "Όλόκληρο τὸ τυφλὰ ἀλύγιστο μητρικό πάθος, πού μπορεί νά ὀδηγήσῃ και σὲ ἀδικίες, σὲ ὕποσυνείδητες παράλογες ὑποτιμήσεις τῶν ζωντανῶν παιδιῶν, πού περιορίζει ὅλον τὸν κόσμο στὸν ἑαυτό του, ἀποκαλύπτεται σ' αὐτὸ τὸ διήγημα, ἀναλύεται με μιά λεπτότατη στοργική κατανόηση, και σύγχρονα ή Μητέρα δὲν είναι ή κάθε μητέρα, δὲν είναι ἕνας σχηματοποιημένος τύπος, είναι μιά μητέρα με δικὸ της χαρακτήρα και τή δική της ἀτομικότητα.

Στὸ «*Μοσκόβ Σελήμ*», ξετυλίγεται ή ψυχογραφία ἑνὸς ἀνθρώπου τυραννισμένου κ' εὐγενικοῦ. Τὸ διήγημα αὐτὸ διαπερνιέται κι' ἀπὸ μιά παράδοση γιὰ τήν ἐποχή πού γράφθηκε, σάν σημερινή, πασιφιστική πνοή. "Ο Βιζυηνός ἔκρουσε σπάνια και πάντα συγκρατημένα, και στὰ ποιήματά του, τήν πατριωτική χορδή: ἀγαποῦσε ἤρεμα τήν "Ελλάδα. Στῆ μακροχρόνια διαμονή του στην Τουρκία εἶχε γνωρίσει ἔκλεκτοὺς ἀνθρώπους, εἶξερε ὅτι δὲν είναι ὅλοι οἱ ἔχθροὶ αἰμοδόροι, ἀποκρουστικοὶ τύραννοι. Βέβαια ή πασιφιστική του τάση δὲν ἦταν σ' αὐτὸν συνειδητοποιημένη κι' οὔτε εἶχε καθόλου τήν πρόθεση νά κηρύξῃ τήν ἀγάπη μεταξύ τῶν λαῶν. "Απλά, δὲ νόμιζε ὅτι ή ἔχθρα μεταξύ δύο λαῶν τοῦ επέβαλλε ν' ἀποκρύψῃ τή συμπάθεια και τήν ἐκτίμησή του γιὰ ἕνα ἄτομο. "Αλλά τὸ κοσμοπολιτικό του ένστικτο τὸν ἔσπρωξε νά προχωρήσῃ ἀκόμα περισσότερο στην ἐκδήλωση τῶν αὐθόρμητων φιλειρηνικῶν του αἰσθημάτων· τὰ μετέδωσε και στὸ Μοσκόβ Σελήμ. "Ο Σελήμ είναι ἕνας καλὸς και λεπτότατος Τούρκος, πού ὑπέφερε πολὺ στην πατρίδα του ἀπὸ τήν οἰκογένειά του και τὸ κράτος. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ διηγήματος, ὁ Βιζυηνός δὲν κατηγορεῖ καθόλου τήν "Τουρκία· ὑποδεικνύει ὅτι ὅλα τὰ κράτη τυραννοῦν συχνά τὸ ἴδιο τοὺς ὑπηκόους τους, ὀφώνεται σχεδόν ἕως τήν κοινωνική σάτυρα, και ή μεγάλη πικρία τῶν σελίδων τῶν ἀφιερωμένων στην περιγραφή τῆς μοναξιάς και τῆς παραγνωρίσεως τοῦ Σελήμ, ἀφήνει νά ὑποθέσωμε ὅτι ὁ Βιζυηνός εἶχε πολὺ ὕπ' ὄψει του και τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. "Ο Σελήμ στέλνεται ὡς στρατιώτης στην ἐκστρατεία ἐναντίον τῆς Ρωσσίας· περιμένει ὅτι θά τοὺς ὑποδεχθῆ ἐκεῖ ἕνας ἀγριὸς λαός. "Εντούτοις αἰχμαλωτίζεται, ἀρρωσταίνει και οἱ Ρῶσο

A. KINGSLEY LAWRENCE

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΛΟΡΔΟΣ

τόν περιποιούνται· γνωρίζει ανθρώπους που έχουν μια καλωσύνη, την οποία δεν συνήνησε στην πατρίδα του. Φεύγει γοητευμένος από τη Ρωσία και διατηρεί γι' αυτήν μια απέραντη νοσταλγία. Ο Βιζυηνός δεν προσθέτει τίποτε περισσότερο. Μά το ότι σε μια εθνικιστική εποχή εξέφρασε, έστω και άμεσα, ιδέες πλατιά ανθρωπιστικές, είναι αρκετό για να δείξη τις δυνατότητες που έκλεινε μέσα του.—Στο τέλος του διηγήματος έρχονται οι Ρώσοι να κατακτήσουν τα τουρκικά εδάφη. Μέσα στο Σελήμ ξυπνά τότε το εθνικό συναίσθημα. Ο Βιζυηνός φωτίζει ζωηρά την πολύ όρθα ψυχολογημένη αυτή μετάπτωση.

Όλλ' ό Σελήμ δέ μπορεί να πολεμήση και να χτυπήση τους Ρώσους. Ό άμηχανία του είναι τόσο αγωνιώδης, ώστε πεθαίνει από μια συγκοπή της καρδιάς.

Τό μόνον της ζωής του ταξίδιον είναι ένα διήγημα ψυχολογικό, έπως και τ' άλλα διηγήματα του Βιζυηνού, αλλά και ποιητικό, συμβολικό. Ό ατμόσφαιρά του είναι μαζί ρεαλιστική και παραμυθένια. Πάλλει μέσα του ελο τό δράμα του ανθρώπου του καρφωμένου στη στασιμότητα και που νοσταλγεί μια άπεριόριστη φυγή, που ταξιδεύει άκούραστα με τό νοϋ του, που δημιουργεί με τή φαντασία του υπέροχους κόσμους, οι έποιοι

τόν μεθοῦν τόσο έντονα, ὥστε ὁ ἴδιος στό τέλος πιστεύει στήν πραγματικότητά τους, πιστεύει ὅτι τοὺς εἶδε, ὅτι τοὺς γνώρισε. Ὁ Παππούς διηγότανε ἀδιάκοπα γιά τ' ἀτέλειωτα ταξίδια του, γιά τὰ ἐξαισία θεάματα πού ἀνακάλυψε σέ διάφορες χώρες. Αὐτός ἐπίσειε τόν ἐγγονό του ὅτι στήν Πόλη θά τοῦ ἀνοιγαν βασιλοποδλες τὰ χαρέμια καί θά τοῦ χάριζαν μυθικούς θυσιαροῦς. Ὅταν ὁ μικρός Βιζυηνός πῆγε στήν Πόλη καί δέν πραγματοποιήθηκε καμμιά ἀπό τίς ὑποσχέσεις τοῦ Παππού, γύρισε κάποτε νά τοῦ ζητήσῃ ἐξηγήσεις. Τότε κατάλαθε τὸ μυστικό καί τὸν χαρακτήρα τοῦ Παππού καί τὸ χαρακτήρα τῆς Γαργίας.

Ὁ Βιζυηνός ζωγραφίζει ζωηρά τοὺς δυὸ αὐτοὺς χαρακτήρες, τίς συγκρούσεις τους, ἀνακαλύπτει τίς πηγαῖες ἀφορμὲς τῆς παράδοξης ἀναπτύξεως τῆς φαντασίας τοῦ παππού. Ὁ Βιζυηνός ξέρεει ὅτι τίποτε στόν ἄνθρωπο δέν εἶναι αὐτοτελές καί πάντοτε ἀναζητεῖ καί διαρωτίζει τίς ἐπιδράσεις, ἀπάνω στήν διαμόρφωση τῶν χαρακτήρων του, τῶν γεγονότων καί τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιβάλλοντός τους. —Οἱ γονεῖς τοῦ Παππού εἶχαν φοβηθεῖ τοὺς Γενητσάρους καί εἶχαν κρύψει τὸ γένος τοῦ παιδιοῦ τους· τὸ εἶχαν κρύψει καί ἀναθρέψει σάν κορίτσι. Ἡ ἀνατροφή αὐτὴ διατρέβλωσε τὴν ἀτομικότητά του καί ἐντάλαξε μέσα του μιὰ δειλία καί μιὰ ἀδουλία. Μόλις μεγάλωσε, οἱ γονεῖς του τοῦ ἀλλάξαν ἀπότομα τὰ γυναικεῖα του ρούχα μὲ ἀντρικά καί τὴν ἴδια μέρα τὸν πάντρεψαν, γιὰ τὸ οἱ Γενητσάροι δέν ἀρπαζαν παρά μόνο τοὺς ἀνύπαντρος. Ἡ γιὰ γιὰ ἦταν γυναίκα ἰσχυρόγυμη καί τυραννική· ὁ παππούς δέν μπόρεσε νὰ ἐπικρατήσῃ, νὰ ἐπιβληθῇ. Ὑποτάχθηκε στό ζυγὸ τῆς γιὰ γιὰ καί ὑπέφερε, ἀλλ' ἠῦρε μιὰ ἀνακούφιση καί μιὰ παρηγοριά: ἔφευγε μακριὰ μὲ τὴ φαντασία του, μεταφερότανε νοερὰ σὲ ἐξαισίους τόπους, καί ξεχνούσε τὸ ἀνυπόφορο περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ του. Κάποτε, πού θέλησε νὰ πάη ἔως τὰ βουνὰ πού ἐκλείων τὸν ὀρίζοντα, λίγο πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ του, καί περιμένε πῶς θά τοῦ ἀποκαλυφθῇ ἐκεῖ ἡ μαγευτικὴ θέα ὅλης τῆς γῆς, τὸν ἐπίασε ἡ νύκτα στό δρόμο, κι' ὅσο μεγάλη κι' ἂν ἦταν ἡ ἐπιθυμία του νὰ προχωρήσῃ, φοβήθηκε, καί γύρισε ἀμέσως πίσω. Δέν ἔφθασε οὔτε ἔως τὰ βουνὰ πού ἔδλεπε ἀπὸ τὸ πα-

ράθυρό του· μὰ τί σημαίνει; γιὰ τὸν ἑαυτοῦ εἶχε ταξιδέψει ὅλη του τὴ ζωὴ, χωρὶς οὔτε στιγμή νὰ σταματήσῃ καί κανένα ταξίδι του δέν τὸν εἶχε ποτὲ ἀπογοητεύσει.

Τὸ μόνο πρόσωπο πού δέν φωτίζεται καί δέν ἀναλύεται ζωηρὰ στὰ διηγήματα αὐτά, εἶναι τὸ πρόσωπο τοῦ ἴδιου τοῦ Βιζυηνοῦ. Παρουσιάζει πάντα τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ μένει ἕνας θεατῆς. Ἐνας θεατῆς, πού συμπάσχει μὲ τὰ πρόσωπά του, πού συμμερίζεται τίς ἀγωνίες τους, πού τὰ καταλαβαίνει καί τὰ συμπαθεῖ, ἀλλὰ πού δέν κρίνει κι' οὔτε λαμβάνει μέρος στὴ δράση. Ἡ ἀτομικότητα τοῦ Βιζυηνοῦ ἐκδηλώνεται φυσικὰ μέσ' ἀπ' ὅλη του τὴ δημιουργία, ἀλλὰ φανερώνεται ἄμεσως πολὺ σπάνια καί πάρα πολὺ ἀόριστα, μόνον ὅταν περιγράφῃ λαϊκὲς προλήψεις. Τότε διακρίνεται ἄμυδρὰ ὅτι ὁ ἴδιος δέν πιστεύει στίς προλήψεις αὐτές, ἀναγνωρίζει δὲ μὴ μὲ ψυχολογικὴ δξυδέρκεια τὴ σημασία τους γιά κείνους πού τίς πιστεύουν. Ἡ φυσικὴ του συστολή νὰ ξεσκεπάσῃ τὸν ἑαυτό του θά τὸν συνεκράτησε ἀπὸ κάθε πιδ ἐνεργητικὴ ἐπέμβαση τοῦ Ἐγὼ του, καί ἴσως καί ἡ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψη ὅτι ἡ προβολὴ μιᾶς καλλιεργημένης καί πνευματικὰ ἀναπτυγμένης προσωπικότητας μέσα στό λαϊκὸ περιβάλλον, θά μπορούσε εὐκολὰ νὰ προσδώσῃ μιὰ δυσχρμονία στό διήγημα. Ἡ ἀδιάκοπη παρουσία ἑνὸς ἀμέτοχου θεατῆ σκορπᾶ βέβαια γύρω τῆς μιᾶς κάποια ψυχρότητα. Ἀλλὰ τὸ ἐλάττωμα αὐτό, μέσα στό ὅλο γερὰ ἀρχιτεκτονημένο οἰκοδόμημα, εἶναι λεπτομερειακὸ καί κρύβεται ἀπὸ τὴ ζωὴ ὅλων τῶν ἄλλων προσώπων. Ὁ Βιζυηνός ὑπῆρξε ἕνας δημιουργὸς ἀνθρώπων. Ὁ τίτλος αὐτὸς ἀνήκει σὲ πολὺ λίγους νεοέλληνες λογοτέχνες.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΕΡΓΑ :

Ἀεθίδες Ἀῦραι. Λονδίνο, 1884.

Ποιήματα. Ἐκδοσὴ Φέξη 1916 (ἀνατύπωση τῆς πρώτης ἐκδόσεως μ' ἐλάχιστες παραλλαγὰς καί προσθήκες).

Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου καί ἄλλα διηγήματα. Ἐκδοσὴ Φέξη 1912.

Ποῖος ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου, διήγημα. Περιοδικὸ «Ἐστία» 1883.

Διατὴ ἡ μηλιά δέν ἔγινε μηλέα. Περιοδ. «Ἐβδομάς» 1885—Δελτίο Ἐκπαιδευτ. Ὁμίλου 1913.

Ἐργῆκος Ἰβσεν. Περιοδικὸ «Ἐστία» 1891.

Ἀνὰ τὸν Ἐλικῶνα. » » 1892.